

Bruselj, 9. november 2023
(OR. en)

15233/23

POLCOM 263
COMER 133
UD 250
COHOM 214

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	8. november 2023
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2023) 694 final
Zadeva:	POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU o dejavnostih in posvetovanjih usklajevalne skupine za preprečevanje mučenja iz člena 31 Uredbe (EU) 2019/125 o trgovini z določenim blagom, ki bi se lahko uporabilo za izvršitev smrtne kazni, mučenje ali drugo kruto, nečloveško ali poniževalno ravnanje ali kaznovanje

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2023) 694 final.

Priloga: COM(2023) 694 final

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 8.11.2023
COM(2023) 694 final

POROČILO KOMISIJE

EVROPSKEMU PARLAMENTU

o dejavnostih in posvetovanjih usklajevalne skupine za preprečevanje mučenja iz člena 31 Uredbe (EU) 2019/125 o trgovini z določenim blagom, ki bi se lahko uporabilo za izvršitev smrtnih kazni, mučenje ali drugo kruto, nečloveško ali poniževalno ravnanje ali kaznovanje

1. Uvod

Člen 31(4) Uredbe (EU) 2019/125 z dne 16. januarja 2019 (v nadaljnjem besedilu: Uredba) o trgovini z določenim blagom, ki bi se lahko uporabilo za izvršitev smrtne kazni, mučenje ali drugo kruto, nečloveško ali poniževalno ravnanje ali kaznovanje¹, določa, da mora Komisija Evropskemu parlamentu predložiti letno poročilo o dejavnostih, preverjanjih in posvetovanjih usklajevalne skupine za preprečevanje mučenja. Poročilo ne sme spodkopavati komercialnih interesov fizičnih ali pravnih oseb.

To poročilo vsebuje informacije o dejavnostih usklajevalne skupine za preprečevanje mučenja v letu 2022.

2. Regulativni okvir

Cilj Uredbe je z omejevanjem trgovine z določenim blagom preprečiti izvrševanje smrtne kazni na eni strani ter mučenje in drugo kruto, nečloveško ali poniževalno ravnanje ali kaznovanje v državah zunaj EU na drugi strani. Uredba razlikuje med:

- blagom, ki je v svoji osnovi namenjeno zlorabi in se z njim nikakor ne sme trgovati (Priloga II), ter
- blagom, ki bi se lahko uporabilo za mučenje ali drugo kruto, nečloveško ali poniževalno ravnanje ali kaznovanje (Priloga III) ali za izvršitev smrtne kazni (Priloga IV), vendar se lahko uporablja tudi v drug zakonit namen, kot je kazenski pregon ali terapevtski namen.

Za trgovino z blagom iz prilog II, III in IV veljajo nekatere omejitve. Uredba zlasti:

- i. prepoveduje uvoz v EU, izvoz iz nje in tranzit prek nje za blago, navedeno v Prilogi II, ki ga je v praksi mogoče uporabiti zgolj za izvršitev smrtne kazni ali mučenje. Prepoveduje zagotavljanje tehnične pomoči, povezane s takim blagom, vključno z usposabljanjem za njegovo uporabo. Prepoveduje tudi oglaševanje takega blaga v tiskanih medijih, na internetu, televiziji ali radiu ter njegovo razstavljanje ali ponujanje za prodajo na razstavi ali sejmu;
- ii. zahteva predhodno dovoljenje za vsak primer posebej za izvoz blaga s seznama v Prilogi III, ki bi se lahko uporabilo za mučenje, vendar se lahko uporablja v druge zakonite namene (npr. za kazenski pregon). Predhodno izvozno dovoljenje se zahteva tudi za zagotavljanje tehnične pomoči ali posredniških storitev, povezanih s to kategorijo blaga. Priloga III ne zajema:
 - a) strelnega orožja, za katero se uporablja Uredba (EU) št. 258/2012²;
 - b) blaga z dvojno rabo, za katero se uporablja Uredba (EU) 2021/821³; ali

¹ UL L 30, 31.1.2019, str. 1. Uredba Sveta (ES) št. 1236/2005 z dne 27. junija 2005 o trgovini z določenim blagom, ki bi se lahko uporabilo za izvršitev smrtne kazni, mučenje ali drugo okrutno, nečloveško ali poniževalno ravnanje ali kaznovanje (UL L 200, 30.7.2005, str. 1), ki je bila večkrat spremenjena, je bila nato kodificirana z Uredbo.

² Uredba (EU) št. 258/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. marca 2012 o izvajanju člena 10 Protokola Združenih narodov o nedovoljeni proizvodnji strelnega orožja, njegovih sestavnih delov in streliva ter trgovini z njimi, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (Protokol ZN o strelnem orožju), uvedbi izvoznih dovoljenj za strelno orožje, njegove sestavne dele in strelivo ter ukrepov glede njihovega uvoza in tranzita (UL L 94, 30.3.2012, str. 1).

- c) blaga, za katero veljajo pogoji iz skupnega stališča Sveta 2008/944/SZVP⁴; ter
- iii. ureja trgovino z blagom iz Priloge IV, ki se lahko uporabi za izvršitev smrtne kazni (npr. z vbrizganjem smrtonosnega odmerka), lahko pa se uporablja tudi za zakonite terapevtske namene. Uvedeno je bilo posebno dovoljenje („splošno izvozno dovoljenje Unije“) za nadzor izvoza takega blaga in za preprečevanje njegovega prenosa za uporabo pri usmrtitvah z vbrizganjem smrtonosnega odmerka, ne da bi se pri tem omejila trgovina z njim za zdravstvene, veterinarske ali druge zakonite namene.

3. Dejavnosti usklajevalne skupine za preprečevanje mučenja

Usklajevalna skupina za preprečevanje mučenja je bila ustanovljena z Uredbo (EU) 2016/2134 Evropskega parlamenta in Sveta⁵, da bi preučila vprašanja v zvezi z uporabo Uredbe.

Usklajevalna skupina za preprečevanje mučenja deluje kot platforma, v okviru katere strokovnjaki držav članic in službe Komisije izmenjujejo informacije o upravnih praksah in razpravljajo o vprašanjih, povezanih z razlago Uredbe, tehničnih vprašanjih glede blaga na seznamih, razvoju, povezanem z Uredbo, in vseh drugih vprašanjih, ki bi se lahko pojavila. Poleg tega se pri pripravi delegiranih aktov s skupino posvetuje Komisija v skladu z Medinstitucionalnim sporazumom z dne 13. aprila 2016 o boljši pripravi zakonodaje⁶.

Usklajevalna skupina za preprečevanje mučenja se je v letu 2022 sestala dvakrat, in sicer 12. maja in 1. decembra v virtualni obliki, da bi izmenjala informacije o številnih vprašanjih (povzetih spodaj) v zvezi z izvajanjem Uredbe.

3.1 Razvoj dogodkov v zvezi s temeljnim aktom

V letu 2022 ni bil sprejet noben delegiran akt o spremembi Uredbe.

3.2 Informacije o trgovini: sporočanje podatkov

Komisija je predstavila trenutno stanje v zvezi z letnim poročilom iz člena 26(3) Uredbe. Konkretno, predstavljeni so bili podatki vseh organov držav članic in Združenega kraljestva za leto 2021⁷, ki so podlaga za pripravo letnega poročila Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu. Poleg tega je Komisija po sprejetju navedenega poročila⁸ predstavila v njem navedene informacije o trgovini.

³ Uredba (EU) 2021/821 z dne 20. maja 2021 o vzpostavitvi režima Unije za nadzor izvoza, posredovanja, tehnične pomoči, tranzita in prenosa blaga z dvojno rabo (prenovitev) (UL L 206, 11.6.2021, str. 1).

⁴ Skupno stališče Sveta 2008/944/SZVP, ki opredeljuje skupna pravila glede nadzora izvoza vojaške tehnologije in opreme (UL L 335, 13.12.2008, str. 99).

⁵ Uredba (EU) 2016/2134 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. novembra 2016 o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1236/2005 o trgovini z določenim blagom, ki bi se lahko uporabilo za izvršitev smrtne kazni, mučenje ali drugo okrutno, nečloveško ali poniževalno ravnanje ali kaznovanje (UL L 338, 13.12.2016, str. 1).

⁶ UL L 123, 12.5.2016, str. 1.

⁷ Uredba (EU) 2019/125 je vključena v Prilogo 2 k Protokolu o Severni Irski (točka 47, Drugo) (UL L 29, 31.1.2020).

⁸ COM(2022) 567 final z dne 31. oktobra 2022.

V zvezi s tem je Komisija usklajevalno skupino za preprečevanje mučenja opozorila na obveznost pristojnih organov, da prek elektronskega sistema za blago z dvojno rabo (DUeS) obveščajo o zavrnitvah zahtevkov.

3.3 Neformalna skupina strokovnjakov Komisije

Komisija je usklajevalno skupino za preprečevanje mučenja obvestila o dejavnostih neformalne skupine strokovnjakov v skladu s sklepi iz svojega poročila o pregledu⁹. Neformalna skupina združuje različne vidike (npr. zagovorništvo, kazenski pregon, raziskave in carino). Njena funkcija je izključno svetovalna in dopolnjuje funkcijo, ki jo opravlja usklajevalna skupina za preprečevanje mučenja.

Usklajevalna skupina za preprečevanje mučenja je bila v letu 2022 obveščena o razpravah v okviru neformalne skupine strokovnjakov v zvezi s procesom Združenih narodov (ZN) za odpravo trgovine z izdelki za mučenje (glej točko 3.4). Komisija je usklajevalno skupino za preprečevanje mučenja obvestila zlasti o prispevkih v okviru posvetovanja skupine vladnih strokovnjakov pod okriljem ZN in o morebitnem sprejetju mednarodnih standardov na tem področju. Med glavnimi vidiki, ki jih je obravnavala neformalna skupina, so bili: upoštevanje trgovine z blagom, zasnovanim za izvršitev smrtne kazni, v celotnem procesu, primeri sporazumov in/ali okvirnih konvencij, na podlagi katerih bi se lahko vzpostavile nekatere vzporednice, potreba po določeni prožnosti, da se zagotovi širše soglasje o temeljnih bistvenih načelih/zahtevah, dajanje prednosti možnostim, ki vključujejo pravno zavezujoče obveznosti, in potreba po nadaljnjem sodelovanju s širšo skupino držav.

3.4 Odprava trgovine z izdelki za mučenje – regionalni in mednarodni razvoj

Usklajevalna skupina za preprečevanje mučenja je služila kot platforma za izmenjavo informacij in ozaveščanje o regionalnem in mednarodnem razvoju v zvezi z odpravo trgovine z izdelki za mučenje.

Komisija je delegate usklajevalne skupine za preprečevanje mučenja obvestila o predložitvi končnega poročila skupine vladnih strokovnjakov pod okriljem ZN¹⁰, sprejetega 30. maja 2022. Poročilo skupine vladnih strokovnjakov pod okriljem ZN obravnava naslednje teme: (i) izvedljivost sprejetja skupnih mednarodnih standardov; (ii) področje uporabe blaga, ki ga je treba upoštevati, in (iii) osnutek parametrov za vrsto možnosti za sprejetje skupnih mednarodnih standardov na tem področju.

Skupina vladnih strokovnjakov pod okriljem ZN je pripravila konkretne predloge o kategorijah blaga, ki bi jih lahko zajeli, in obliki, ki bi jo lahko imeli mednarodni standardi. Poročilo v osnovi obravnava možnost priprave standardov za štiri kategorije blaga:

- i. blago, ki ga je v praksi mogoče uporabiti zgolj za mučenje in grdo ravnanje,
- ii. blago, ki bi se lahko uporabilo za mučenje in grdo ravnanje,
- iii. blago, ki ga je v praksi mogoče uporabiti zgolj za izvršitev smrtne kazni, in
- iv. blago, ki bi se lahko uporabilo za izvršitev smrtne kazni.

⁹ COM(2020) 343 final z dne 30. julija 2020.

¹⁰ Generalni sekretar je julija 2021 imenoval vladne strokovnjake iz naslednjih desetih držav: Kamerun, Slonokoščena obala, Ciper, Danska, Ekvador, Estonija, Nemčija, Ruska federacija, Singapur in Urugvaj.

Poročilo navaja, da med vladnimi strokovnjaki v okviru skupine ZN ni soglasja glede trgovine z blagom, ki se uporablja za izvršitev smrtne kazni, in predlaga, da se to blago obravnava ločeno, z mehanizmom prostovoljnega pristopa. Poleg tega poročilo navaja prepričljive razloge, zakaj bi Generalna skupščina ZN morala vzpostaviti delovno skupino za pripravo mednarodnih standardov za prepoved trgovine z izdelki za mučenje.

Vabljeni strokovnjaki iz organizacij Amnesty International in Omega Research Foundation so usklajevalni skupini za preprečevanje mučenja predstavili svoje raziskovalne in zagovorniške dejavnosti, ki jih v okviru kampanje civilne družbe „*Protect the protest*“ (Zaščitimo protest) izvajajo v podporo sprejetju sporazuma o prepovedi trgovine z izdelki za mučenje. Te vključujejo prizadevanja na področju ozaveščanja, da bi države spodbudili k vzpostavitvi nadzora na regionalni in mednarodni ravni ter podprli proces ZN, ki ga zagovarja mreža organizacij civilne družbe. Vabljeni strokovnjaki so predstavili: (1) trende mučenja in grdega ravnanja brez odvzema prostosti, ki so bili zabeleženi pri zatiranju miroljubnih protestov v zadnjih letih ter se uporabljajo v kombinaciji z restriktivno zakonodajo, samovoljnim pridržanjem, kriminalizacijo protestov, nezakonitim množičnim in ciljno usmerjenim nadzorom ter nezakonito uporabo manj smrtonosne opreme in trgovino z njo, ter (2) svoja stališča o bistvenih elementih vsakršnega sporazuma o prepovedi trgovine z izdelki za mučenje, da bi z določitvijo strogih mednarodnih standardov preprečili mučenje in drugo grdo ravnanje.

3.5 Razno

Poleg tega je usklajevalna skupina za preprečevanje mučenja obravnavala naslednji zadevi:

- Ruska vojna agresija proti Ukrajini

Glede na rusko vojno agresijo proti Ukrajini in povečano notranjo represijo nad nasprotniki vojne je usklajevalna skupina za preprečevanje mučenja opozorila, da je potrebna dodatna previdnost pri odobritvi morebitnih zahtevkov za izvoz blaga iz Uredbe v Rusijo ali Belorusijo, zlasti blaga za kazenski pregon in/ali obvladovanje nemirov. V zvezi s tem je bila usklajevalna skupina za preprečevanje mučenja obveščena, da je bil razširjen seznam izdelkov, za katere veljajo omejitve ter bi lahko prispevali k vojaški in tehnološki okrepitvi Rusije ali razvoju njenega obrambnega in varnostnega sektorja. Seznam vključuje nekatere elektronske komponente, dodatne kemikalije in blago, ki se lahko uporabi za izvršitev smrtne kazni, mučenje ali drugo okrutno, nečloveško ali poniževalno ravnanje.

- Iran

Glede na zaskrbljujoč porast nezakonitih usmrtitev in drugih kršitev človekovih pravic v Iranu (od izbruha protestov sredi septembra 2022, pri čemer verodostojna poročila pričajo o nezakoniti uporabi smrtonosne sile ter o poseganju po smrtni kazni kot orodju ustrahovanja in politične represije) je Komisija poudarila, da je potrebna dodatna previdnost pri odobritvi morebitnih zahtevkov za izvoz blaga iz Uredbe v Iran, zlasti blaga, ki se uporablja za kazenski pregon in/ali obvladovanje nemirov.